

dens Selverhverv eller Kvindens Selvfødsel — jeg véd intet Ord, som kan omfatte det hele; der er saa talrige Momenter deri. Men naar jeg nu beskriver et Øjeblik Sagen, som den er blevet til, saa finder vi maaske ogsaa Ordet, eller i hvert Tilfælde kan vi se Sagen for Øje.

Kvindens Stilling har altid været vanskelig. Hun er fra Naturens Side saa stærkt bebyrdet, at hun ikke har behovet nogen Underkuelse fra Mandens Side for i Forvejen at være ilde stedd. Saa langt som vi kan se tilbage, har Kvinderne været slidende og lidende, ogsaa i Perioder, hvor de i Virkeligheden har indtaget en Magtstilling. Det er nemlig ikke rigtigt, naar der af Stuart Mill og af andre, som har beskæftiget sig med Spørgsmaalet, er opstillet den Paastand, at Kvindens Stilling i Fortiden altid har været en eller anden Form af Slaveri eller Underlegenhed i Forhold til Manden. Det gælder ikke den fjernere Fortid, den, der gaar forud for Antikken, forud for Jødedommen eller de andre orientalske Kulturer, saadan som vi ser dem i Historiens fulde Lys. Netop naar vi gaar antropologisk tilværks, naar vi undersøger de primitive Folk, og de meget gamle Kulturer, ser vi, at Kvinden med alt det store Arbejde, der har været lagt paa hende, i Virkeligheden har indtaget en ret fri, ja endogsaa mægtig Stilling i Samfundet, idet man nemlig i mange, jeg kan sige, mangfoldige Stammer og Folkefærd, samlede Børnene om Moderens Autoritet, og tilkendte hende Magten og Myndigheden i Samfundet, idet Mændene kun blev betragtede som forbigaaende Fædre til de forskellige Børn. Det er den Samfundsform, som kaldes Matriarkatet, og som kan paavises endnu blandt primitive Folk og indenfor de ældre Kulturer, og som ligeledes afspejler sig i de ældste Mytologier, der nemlig saa godt som regelmæssig betragter en Kvinde som den højeste Guddom, eller om jeg saa maa sige, som den dybeste Guddom; thi paa det Stadium betragter man i Reglen Guderne som underjordiske Væsener. Men dernede sidder hun, hun, som regerer det hele, og som først efterhaanden har maattet afstaa sin Magt og Myndighed til mandlige Guder. Dette synes at afspejle en Samfundsordning, som vi da ogsaa genkender i mange primitive Folk. Og naar De nu særlig tænker tilbage paa de Beretninger, som f. Eks. Bibelhistorien bringer

Dem endnu om Patriarkernes Kvinder, saa vil De have Indtrykket af, at de bevægede sig frit, at de optraadte med Værdighed og Myndighed. Og saaledes har det ogsaa f. Eks. været med Beduinernes Kvinder indtil Muhameds Tid; man kan paa ingen Maade sige, at de stod tilbage for Manden i Frihed eller Indflydelse.

Det, der styrkede Kvinderne i Elendighed var først Bylivet i Orienten og Antikken. Det stillede Mændene større Opgaver, men indespærrede Kvinderne fra deres frie Liv og særlige Virksomhed. Ogsaa Polygamiet sænker Kvindens Niveau, og det store Overtal af Kvinder stiller dem vanskeligere. Man søgte som bekendt at begrænse deres Antal, først ved i Antikken — at ombringe det overflodige Antal, senere ved at indespærre dem i Haremer. Endnu senere, under Kristendommen, blev det Nonneklostrene, der gav Bolig for mange Kvinder. Men Klostrene afskaffedes imidlertid med Reformationen, og naar man ikke allerede den Gang rejste Spørgsmaalet om, hvad man skulde gribe til med de altfor mange Kvinder var det, fordi netop de protestantiske Lande kort efter blev hærgede af frægtelige og langvarige Krig, under hvilke Fødselsprocenten sank.

Men Spørgsmaalet kom, og det vældigt og pludseligt, ikke blot ved den almindelige Opkomst i Europa, 10—20 Aar efter, at Napoleonskrigene var sluttede, men først og fremmest ved Maskinkraftens Fremtrængen, som berøvede Kvinderne deres kvindelige Arbejde i stedse større Udstrækning. — Kvinderne, der fra Civilisationens Begyndelse og til denne Tid havde haft Hænderne fulde. Selv om de stod udenfor Husførelsen, selv om de aldrig kunde gifte sig, saa var der altid nok for dem at bestille eller hjælpe til med, eller ligefrem med at skaffe de Frembringelser, som var nødvendige. Men Maskinerne tog alt dette Arbejde ud af deres Hænder. Samtidig steg Fødselsprocenten. Krigene formindskedes, og netop i samme Periode sker der en saa voldsom Folkeforøgelse i Europa, at man fra alle Sider trænges af det Spørgsmaal: Hvad skal vi gøre med alle de Mennesker?

Under denne Tidernes Trængsel bliver det ogsaa vanskeligere for Mændene at stifte Familie ogsaa derved øges de ugifte Kvinders Antal, de ledige og ørkesløse Kvinders Antal, og der danner sig da det, som aldrig før i Menneskehedens Historie havde faaet Ro til at danne sig, nemlig saa at sige en tredje Befolkning, en Befolkning af Kvinder, der ikke kan træde ind i Husstanden, i det gifte Liv, og som staar numerisk omtrent jævnbyrdig med Mændene og med Kvinderne, eller i hvert Fald danner en meget anselig Del af Menneskeslægten.

Det er den historiske Nødvendighed, der har fremkaldt det, som man

kaldet Kvindesagen, Spørgsmaalet om Kvindernes Selverhverv. Det er ligesaa uafvendeligt, som det er nødvendigt, historisk nødvendigt; der er ikke noget ved den Ting at gøre, saadan er Menneskeslægten nu situeret. Og dette — den arbejdende Kvinde udenfor Ægteskabet og udenfor Husholdningen — har allerede præget det nuværende Menneskeliv i de civiliserede Stater saaledes, at selv ikke den vildeste Fantast kunde tænke sig at fjerne dette. Det vilde være en uløselig Opgave; og enhver, som har med Arbejde, med Virksomhed, med Handel og Vandel at gøre, vilde paa det bestemteste frabede sig den Tanke, at den kvindelige Kraft, der nu er i Arbejde, skulde drages tilbage. Saaledes er altsaa Sagen en Nødvendighed. Det er en Naturkraft, vi her har at gøre med, eller en Naturmagt. Der er ikke Tale om at dæmme op for den paa nogen Maade. Det, der kan være Tale om, er at regulere den — om et saa mægtigt Element overhovedet lader sig regulere. Skulde noget reguleres, saa kunde man maaske begynde at tænke paa de Principper, de Ideer, de Anskuelser om det menneskelige, som var de herskende — jeg kan sige tilfældigvis, eller vi maa ogsaa gerne sige, nødvendigt, var de herskende paa den Tid, da dette Kvindespørgsmaal eller denne Kvindearbejdets Nødvendighed brød frem.

Gennembruddet skete med en Bog, skrevet i Halvtredserne af sin Tids nobleste, bedst begavede, skarpeste Logiker, Englænderen John Stuart Mill. Bogen, som med en lidt misvisende Titel: „Kvindernes Underkuelse“, er oversat til Dansk, er imidlertid præget baade af Naivitet og Mangel paa Kendskab til, hvad et Menneske er, og hvordan et Menneskesamfund er bygget.

„Det slog mig, det overvældede mig, hvor langt vi nu, efter 30—40 Aars Forløb er kommet bort fra den Tankegang, som her saa utilslørret træder frem. Hør nu bare en eneste lille Sætning, som staar med spærrede Typer: „Hvad man nutildags kalder Kvindens Natur, er i højeste Grad et Kunstprodukt; det er Resultatet af et Tvangstryk i en Retning, og en unaturlig Ophidselse i en anden.“ Det første, Tvangstrykket i den ene Retning, det vil sige: Underkuelsen af den kvindelige Intelligens; og det andet, den unaturlige Ophidselse, det vil sige: Ophidselse af Kvindens Erotik og af hendes Moderlyster. Tænk nu et voksent Mandfolk, der oven i Købet er gift, konstruere Menneskenaturen op paa den Maade! Og se saa, hvorledes han, der dog virkelig kunde Historie, hvorledes han saa har betragtet den Hi-